

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΟΝΕΙΡΟ

ΤΟΥ Π.Κ. ΙΩΑΚΗΜΙΔΗ

Η εργαλειοποίηση των μεταναστών και οι ευθύνες της Ένωσης

Η Ευρωπαϊκή Ένωση (ΕΕ) οφείλει να προστατεύσει την κυριαρχία της, τα εξωτερικά της σύνορα, τα κράτη - μέλη της που αντιμετωπίζουν κάθε είδους απειλές. Οφείλει και για λόγους νομικούς (πρόνοιες των Συνθηκών), πολιτικούς και ηθικούς. Και οφείλει επίσης να αντιπαχθεί με αποφασιστικό τρόπο σε κάθε αυταρχικό ή παρανοϊκό ηγέτη τρίτης, όμορης ή μη χώρας, που εργαλειοποιεί πρόσφυγες ή μετανάστες στα σύνορά της εκβιάζοντας προκειμένου να προωθήσει πολιτικούς στόχους, κάτι που κάνει αυτή την περίοδο το καθεστώς της Λευκορωσίας στα σύνορα με Πολωνία (ίσως είναι η 76η περίπτωση εργαλειοποίησης μεταναστών από αυταρχικό καθεστώς από το 1951 - η Τουρκία δεν είναι η πρώτη διδάξασα). Αλλά αυτή είναι η μια πλευρά του ζητήματος. Η άλλη όμως που είναι εξίσου σημαντική λέγει ότι η Ένωση στη διαδικασία προστασίας των εξωτερικών συνόρων δεν πρέπει και δεν μπορεί να αγνοήσει τις ανθρωπιστικές πλευρές στην αντιμετώπιση των προσφύγων - μεταναστών, ούτε να παραβιάζει το ενωσιακό και διεθνές δίκαιο και να καταπατά τις θεμελιακές αξίες πάνω στις οποίες οικοδομείται. Η άρνηση παροχής προστασίας σε πρόσφυγες, αιτούντες άσυλο, οι επαναπροωθήσεις (pushbacks, refoulement) ανοιχτές ή συγκεκαλυμμένες παραβιάζουν βανάουσα το ενωσιακό και διεθνές δίκαιο (Σύμβαση Γενεύης για τους πρόσφυγες 1951, κ.λπ.). Και κανένα έωλο επιχείρημα περί κυριαρχίας ή άλλα λεκτικά πυροτεχνήματα δεν μπορούν να δικαιολογήσουν την παραβίαση αυτή.

Και εδώ αναδεικνύονται οι τεράστιες ευθύνες της Ένωσης, όχι τόσο του θεσμικού συστήματος (Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Κοινοβουλίου) όσο των κρατών - μελών της (του Συμβουλίου Υπουργών). Πρώτα και πάνω απ' όλα γιατί έχει μέχρι σήμερα αποτύχει παταγωδώς να διαμορφώσει μια γνήσια κοινή μεταναστευτική πολιτική και κοινή πολιτική ασύλου παρά τις επανειλημμένες προσπάθειες, ιδιαίτερα από το 2015 και μετά. Η τελευταία σχετική πρόταση της Επιτροπής (Σεπτέμβριος 2020) παραμένει «μπλοκαρισμένη» στις διαδικασίες του Συμβουλίου λόγω έντονων διαφωνιών κρα-

τών - μελών και δεν πρόκειται να προχωρήσει πριν τουλάχιστον τις γαλλικές εκλογές (Απρίλιος 2022). Χωρίς κοινή μεταναστευτική πολιτική το βάρος θα φέρουν αφενός ορισμένες χώρες πρώτης γραμμής (Ελλάδα, Ιταλία, Ισπανία, κ.ά.) και αφετέρου η Ένωση θα είναι έκθετη σε εκβιασμούς. Ή, τέλος, η Ένωση θα εκχωρεί τη μεταναστευτική της πολιτική σε τρίτες χώρες, όπως έκανε με την Τουρκία (Δήλωση Μάρτιου 2016). Με τη Δήλωση αυτή ήταν η Ένωση αυτή που εγκαινίασε την πρόσφατη πολιτική εργαλειοποίησης μεταναστών.

Επίσης είναι εντελώς ακατανόητο ότι η Ένωση δεν έχει ολοκληρώσει ένα πλέγμα νόμιμων διαύλων/διαδρόμων μεταφοράς προσφύγων στο έδαφός της (ή νόμιμων μεταναστών).

Και βεβαίως η (αναγκαία) προστασία των εξωτερικών συνόρων δεν μπορεί να σημαίνει ότι η Ευρώπη καθίσταται φρούριο ή ότι κανονικοποιείται η λογική της οικοδόμησης φρακτών/τειχών κατά μήκος των χερσαίων συνόρων χωρίς τουλάχιστον να προβλέπονται δίαυλοι για τη νόμιμη είσοδο προσφύγων, αιτούντων άσυλο. Και μάλιστα σε μια περίοδο που ο πρόεδρος Μπάιντεν εγκαταλείπει την πολιτική Τραμπ οικοδόμησης τειχών στα σύνορα με το Μεξικό. Να σημειωθεί ότι το Δικαστήριο Ανθρώπινων Δικαιωμάτων (ΕCHR) θεώρησε νόμιμες τις απελάσεις από την Ισπανία σε δύο περιπτώσεις, στη βάση όμως ότι ενώ υπήρχαν «νόμιμα περάσματα» (legal crossings) δεν χρησιμοποιήθηκαν από τους ενδιαφερομένους (Φεβρουάριος 2020).

Η Ένωση οφείλει να εργασθεί σοβαρά για μια κοινή μεταναστευτική πολιτική ενώ θα πρέπει να εγκαταλείψει το «πολεμικό λεξιλόγιο» που χρησιμοποιεί για τα σύνορά της που το μόνο που κάνει είναι να διευκολύνει τη μετατροπή προσφύγων - μεταναστών σε «εργαλεία» από αυταρχικούς ηγέτες για αλλότριες επιδιώξεις.

Ο καθηγητής Π.Κ. Ιωακημίδης είναι πρώην πρεσβευτής - σύμβουλος του ΥΠΕΞ και μέλος της συμβουλευτικής επιτροπής του FEPS και του EAIAMEN. Από τις εκδόσεις Θεμέλιο κυκλοφορεί το τελευταίο του βιβλίο «Επιτεύγματα και στρατηγικά λάθη της εξωτερικής πολιτικής της Μεταπολίτευσης»